

Nordisk kommitté för bioetik

Sekreterare Lotta Knutsson
Pontonjärgatan 38
112 37 Stockholm, Sverige
Tel: +46 (0)8 6510549

secretary@ncbio.org
www.ncbio.org

Årsberättelse 2008

Innehållsförteckning	sida
Verksamhetsberättelse	
1 Inledning	1
2 Organisation, medlemmar och förvaltning	2
2.1 Organisation	2
2.2 Medlemmar	2
2.3 Förvaltning och sekretariat	2
3 Aktiviteter	2
3.1 Möten	2
3.2 Seminarier och konferenser	3
3.3 Projekt	3
4 Nordiskt och internationellt samarbete	4
5 Planer för verksamhetsåret 2009	4
Räkenskaper	5
Bilagor:	
1. Program	
2. Rapport	
3. Program	

Verksamhetsberättelse

1 Inledning

Nordisk kommitté för bioetik har som uppgift att främja samarbete mellan de nordiska länderna genom att sammanföra experter med olika bakgrund för att diskutera och analysera bioetiska frågor i syfte att fästa uppmärksamhet vid dessa frågor, sträva till större samförstånd och befrämja beslutsfattande inom området.

Viktiga teman under verksamhetsåret 2008 var *kimera-forskning* samt *hur man undervisar i bioetiska frågor*. Kommittén gav också ut en rapport: *Bioethics, Politics and Business*. I början av året arrangerades dessutom ett uppföljande seminarium om bioetiska frågor i samband med nordisk *fiskeindustri (Sea II)*.

Sammanfattningsvis höll kommittén fem arbetsmöten, publicerade en rapport samt arrangerade två seminarier och en workshop.

Kommittén har även under året inlett ett närmare samarbete med *Nordiska ministerrådets* avdelning för utbildning och forskning; dess chef Fredrik Melander har deltagit i två arbetsmöten. Kommittén betraktas som en av de mest aktiva arbetsgrupperna inom det nordiska samarbetet.

Något som också har diskuterats inom kommittén har varit den möjlighet till arvodering som finns men som sällan utnyttjas i praktiken. Medlemmarna lägger ner mycket tid på såväl själva arbetet som resor till och från möten, ofta utan kompensation. Hittills har dock inget beslut fattats.

2 Organisation, medlemmar och förvaltning

2.1 Organisation

Kommittén har två ledamöter från vart och ett av de nordiska länderna; de representerar en bred kunskap inom såväl bioteknologi- som bioetikområdet. Förslag till ledamöter lämnas av de nationella ministerierna för utbildning/forskning varefter ledamöterna utnämns av MR-U. Sedan 2002 har kommittén även en observatör från Färöarna.

Praxis inom kommittén är att ordförande utses inom kommittén för ett år åt gången enligt ett etablerat rotationsschema mellan de olika nordiska länderna. Till ordförande 2008 valdes enhälligt Niels Lynøe från Sverige.

2.2 Medlemmar 2008

Danmark

Prof. Thomas G. Jensen, Aarhus universitet
Dr. Rikke Bagger Jørgensen, Risoe DTU

Finland

Sirpa Soini, Folkhälsoinstitutet (KTL), (fr.o.m. maj)
Aaro Tupasela, D.Soc.Sc., Helsingfors universitet
Dr. Laura Walin, Helsingfors universitet, (t.o.m. april)

Island

Prof. Vilhjálmur Árnason, Háskóli Íslands
Ásgeir Haraldsson, Landspítali - University Hospital

Norge

Dr. Ole Johan Borge, senior rådgiver, Bioteknologinemnda
Dr. Anne Ingeborg Myhr, Genøk - Senter for biosikkerhet, (fr.o.m. oktober)
Prof. Per Nortvedt, Universitetet i Oslo, (t.o.m. januari)
Dr. Vigdis Songe-Møller, Universitetet i Bergen, (februari-september)

Sverige

Prof. Niels Lynøe, Karolinska Institutet
Dr. Katarina Westerlund, Uppsala universitet

2.3 Förvaltning och sekretariat

Kommitténs förvaltning sköts genom ett avtal med *Nordiska ministerrådet av Vetenskapliga samfundens delegation* i Finland. Sekreterare för kommittén är Lotta Knutsson (Sverige).

3 Aktiviteter

3.1 Möten

Under 2008 höll kommittén fem arbetsmöten: 30 januari i Stockholm, 8 april i Köpenhamn, 28 maj i Oslo samt 16 september och 6 november i Köpenhamn. Under dessa möten planerades verksamheten och projekt följdes upp.

3.2 Seminarier och konferenser

Bioethics of the Sea II

I samarbete med *The cooperation in Fisheries and Aquaculture* arrangerade kommittén den 29 januari i Stockholm, ett seminarium om bioetiska frågor i samband med nordisk fiskeindustri. Seminariets huvudfrågeställning var: "Could a common Nordic certification and tracing standard, which includes ethical perspectives, be a useful contribution to sustainable fisheries?" (Program bifogas i [bilaga 1](#).)

Ungefär 50 personer deltog, huvudsakligen politiker, representanter för fiskeindustrin, forskare samt medlemmar från Nordiska ministerrådets *Committee on Fisheries*. Följande dag deltog Sissel Rogne i ett uppföljande möte vid Nordiska rådet.

Teaching Material in Bioethics

Den 27 maj 2008 arrangerade kommittén en workshop över ämnet *Teaching Material in Bioethics*. Evenemanget ägde rum på Radisson SAS Plaza Hotel i Oslo, och syftet var att inventera, diskutera och på sikt även sammanställa undervisningsmaterial om bioetiska frågor. (Kommittén har tidigare arrangerat ett seminarium 2001 om teoretiska frågor i samband med information och kommunikation om bioetik, samt 2003 en workshop om ämnesdidaktik och undervisningsfrågor.)

Under workshopen presenterades ett antal undervisningsprojekt, de flesta webbaserade, från vart och ett av de nordiska länderna. Efter dessa presentationer hölls två paneldebatter. Den första panelen bestod av en inbjuden lärare från varje nordiskt land; i det andra panelsamtalet deltog representanter för respektive lands skoladministration. Sammanlagt 32 personer deltog. (För en kort rapport, se [bilaga 2](#).)

Vid kommitténs styrelsemöte följande dag beslutades att tillsätta en arbetsgrupp för att arbeta vidare med frågan. (Se [punkt 3.3](#) nedan.)

Chimera Research – ethical and legal aspects

I samarbete med *Det Etiske Råd* och *Det Dyretiske Råd* i Danmark arrangerade kommittén en konferens om kimeraforskning och dess etiska och rättsliga aspekter. Seminariet hölls på Christiansborg i Köpenhamn den 5 november.

Seminariet arrangerades på initiativ av danska parlamentariker, delvis som en uppföljning av rapporten *Mand eller mus? Etiske aspekter ved kimaereforskningen* (utgiven av *Det Etiske Råd* och *Det Dyretiske Råd* 2007).

På konferensen diskuterades vilka typer av forskning som skulle kunna leda till förändringar av identitetsskapande organ och därmed vara etiskt problematiska, samt hur lagstiftningen kan justeras så att problematiska experiment undviks.

Programmet bestod av tre sektioner samt ett kvällsprogram. Under dagen presenterades forskningen, etiken och regleringen, varefter följde en paneldebatt med bl.a. inbjudna politiker. Under kvällen behandlades de etiska och rättsliga utmaningar som forskningen ger upphov till. (För program, se [bilaga 3](#).)

I konferensen deltog över 200 personer, bl.a. forskare, vetenskapsjournalister, politiker och tjänstemän från alla nordiska länder.

3.3 Projekt

Teaching Material in Bioethics

Arbetsgruppen har bestått av en representant från varje land, och dess uppgift har varit att välja ut vilken typ av material som skulle kunna översättas och göras tillgängligt på vart och ett av de nordiska språken, föreslå material, samt att föreslå bioetiska ämnen lämpliga för diskussion. Gruppens arbete har letts av Ole Johan Borge.

Gruppen la fram sin rapport i november.

Bioethics, Politics and Business

Kommittén gav i oktober ut rapporten *Bioethics, Politics and Business* (red: Salla Lötjönen och Helena von Troil, TemaNord 2008:570).

Bokens artiklar baserar sig på inlägg vid två olika seminarier. Det första av dem, kallat *Business and Bioethics*, strävade till att identifiera och analysera de olika aktörernas roller och eventuella intressekonflikter. Med aktörer avsågs i detta fall forskare, bioteknologiindustrin och beslutsfattarna. Det andra seminariet, kallat *Bioethics or Biopolitics?*, vidgade perspektivet för det första till att analysera beslutsfattandet inom bioteknologi ur det demokratiska idealets synvinkel och för det andra till att granska förhållandena mellan bioetik, politik och vissa maktaktörer som t.ex. expertorgan och medierna.¹

4 Nordiskt och internationellt samarbete

Kommittén har ett omfattande nordiskt samarbete. På alla arrangemang deltar medlemmar från alla de nordiska länderna. Samtliga evenemang annonseras dessutom via olika kanaler i hela Norden.

Kommittén har under året direkt samarbetat med *The cooperation in Fisheries and Aquaculture* samt *Det Etiske Råd* och *Det Dyretiske Råd* i Danmark.

Såväl enskilda medlemmar som kommittén som helhet följer fortlöpande det arbete som utförs av internationella bio- och medicinetiska organisationer, t.ex. inom UNESCO och Europaparlamentet. Kommitténs ordförande, Niels Lynoe, är en av de huvudansvariga för det nystartade *Centre for Healthcare Ethics*, vilket är ett samarbete mellan Karolinska Institutet, Stockholms universitet och Kungliga Tekniska högskolan.

Därtill bör framhållas att samtliga medlemmar i kommittén har ett omfattande internationellt nätverk och ofta inbjuds som talare i andra nordiska och internationella sammanhang.

5 Planer för verksamhetsåret 2009

Ett viktigt tema under kommande år blir att fortsätta utveckla undervisningsmaterial om bioetiska frågor och förhoppningsvis kunna erbjuda en för de nordiska länderna gemensam webbaserad kunskapsbank. I kommittén förs fortlöpande en diskussion om hur man på bästa möjliga sätt ska kommunicera med media och allmänheten i dessa viktiga frågor.

Därutöver planeras två större evenemang förutom den konferens om *Genetic Self Testing* som ägt rum i Aarhus i januari: en konferens om *Medical Tourism* i Sigtuna i maj samt en konferens om *Biofuels* i Helsingfors i november.

Det nordiska och internationella samarbete som nämns i avsnitt 4 ovan, kommer också att fortsätta och utvecklas, såväl för enskilda medlemmar som för kommittén som helhet.

---

¹ Detta stycke är hämtat ur bokens förord av Helena von Troil.

Räkenskaper

Intäkter

Beviljade medel NMR	128 598
Över fr föreg år	39 700
"Etikk og iui fiske-semin"	4 009
S:a	172 307

Kostnader

Löner och sociala avgifter	20 178, 86
Arvoden	9 397, 39
Traktamenten och resekostnader	67 797, 98
Post- och bankkostnader	554, 22
Kopiering och tryckkostnader	9 029, 91
Gåvor	244, 60
Konferenskostnader	5 021, 61
Övriga förvaltningskostnader	3 400
Overhead TSV 5 %	6 429, 32
S:a	122 053, 89

Överskott **50 254**

Kommentar angående det stora överskottet

Årets överskott beror på följande:

- 1) Ett evenemang som var tänkt att arrangeras i december i år (*Genetic Self Testing*) har flyttas till januari 2009. Budgeten för detta evenemang uppgår till ca 20 000 euro.
- 2) Ett evenemang (*Chimera Research*) har arrangerats i samarbete med två andra organisationer vilket har minskat de beräknade kostnaderna.
- 3) Alla utgifter för ett av evenemangen (*Chimera Research*) har ännu inte utbetalats. Den totala budgeten uppgår för NCBios del, till ca 16 000 euro

Stockholm den

Nordisk kommitté för bioetik

Vetenskapliga samfundens delegation

Niels Lynøe
Kommitténs ordförande 2008

Aura Korppi-Tommola
Verksamhetsledare

Lotta Knutsson
Sekreterare

Satu Kumlin
Ekonomiansvarig

Seminar Program:

Could a common Nordic certification and tracing standard, which includes ethical perspectives, be a useful contribution to sustainable fisheries?

The Nordic Council of Ministers (The Nordic Committee on Bioethics and The cooperation in Fisheries and Aquaculture) has the pleasure to welcome you to the seminar, at Clarion Hotel Stockholm on the 28. January 2008.

Questions:

What is the state of affairs with regard to IUU fishing in Nordic waters?

What are the ethical aspects of IUU fishing, and measures to ensure responsible fisheries ?

Is the IUU issue a governmental issue or an industry issue?

Is IUU-certification the solution?

Could and should private and public stakeholders work together towards an IUU "proof" system, and if yes, how?

Can chain traceability by the industry itself add value to the control mechanisms?

Is there a general set of Nordic values, and could this be the point of departure to develop a standard for a Nordic certification system?

Can the Nordic countries make a useful contribution to the implementation of the proposed EU regulation "Establishing a Community system to prevent, deter and eliminate illegal, unreported and unregulated fishing" - and in case how?

Morning session 09.00-13.00

Time	Issue	Speakers/Chairman
09.00-09.30	Coffee and registration	Tore Wallem
09.30-09.40	Welcome and introduction by the Bioethics Committee and Fisheries Cooperation of the Norwegian Council of Ministers	Dr. Sissel Rogne and Ingela Byfors (Fredrik Arrhenius)
09.40-10.10	IUU fishing in the North East Atlantic: Problems and prevention	Kjartan Høydal NEAFC
10.10-10.50	Are ethical tools and perspectives relevant for 1) Marine management and control 2) Business 3) The consumers and consumer trends	Vilhjalmur Arnason (I) Ellen Kjos-Kendal (N) (Professionals in business ethics)
10.50 – 12.00	Comments and dialogue; semiprepared	Ellen Kjos-Kendall
12.00 – 13.00	Lunch	

Afternoon session 13.00 – 17.50

Time	Issue	Speaker/Chairman
13.00-13.05	Introduction to the afternoon theme	Ingela Byfors /Fredrik Arrhenius/Andreas Stokseth
13.05 – 13.30	What is the cost of "unwanted exposure" and what is the "willingness to pay" for high standard certified products	Vittorio Rammazza Innovation and Development Responsible - Coop Italia
13.30 – 13.55	IUU Fishing – the Market as an Agent of Control	Director Quality & Development, Inger C Larsson, Findus Sweden

13.55 – 14. 15	Comments and Questions;	Ingela/Fredrik/Andreas
14.15- 14.45	Coffee break	
14.45 – 15. 15	EU proposal: Establishing a Community system to prevent, deter and eliminate illegal, unreported and unregulated fishing: background, main elements an implementation (how to deal with compliance?)	Jean-Pierre Vergine, EU Commission:
15.15 – 15.45	Comments and questions	Ingela/Andreas
15.45 – 16.10	"Traceability to support public certification systems – definitions, key concepts and synergies."	Olav Reinertsen, Director for Public Affairs, Trace Tracker Innovation
16.10 – 16.30	Questions and discussion: What is being done by the industry to prevent IUU fishing <ul style="list-style-type: none"> • Labelling • Ethical values and fostering common attitudes 	Ellen Kjos Kendall
16.30 – 16. 40	Short break	
16.40 – 17.40	Panel-plenum discussion: The way forward - Could we develop recommendations on certification and tracing systems as a contribution towards higher standards in Nordic fisheries for the 2008 meetings of the Nordic Council and Nordic Council of Ministers? – Mandate, organising and process	Petur Bjarnason, Fiskifelags Island
17.40 – 17.50	Conclusions and closing remarks	Asmundur Gudjonson/Dr. Sissel Rogne

Läromedel i bioetik (Workshop on Teaching Material in Bioethics)

Den 27 maj 2008 arrangerade kommittén en workshop över ämnet *Teaching Material in Bioethics*. Evenemanget ägde rum på Radisson SAS Plaza Hotel i Oslo, och syftet var att inventera, diskutera och på sikt även sammanställa undervisningsmaterial om bioetiska frågor. (Kommittén har tidigare arrangerat dels ett seminarium, 2001, om teoretiska frågor i samband med information och kommunikation om bioetik, dels en workshop, 2003, om ämnesdidaktik och undervisningsfrågor.)

I tur och ordning presenterades följande projekt:

Island

- Hemsidan *Heimurinn minn* ("My world", www.heimurinn.is) presenterades av Margrét Júlía Rafnsdóttir från Barnaheill – Save the Children. Materialet är indelat i tre olika "stigar" riktade till olika åldersgrupper inom grundskolan. Innehållet handlar i huvudsak om miljöetiska frågor, alltifrån den närmaste hembygden (för de minsta) till mer globala perspektiv (för de äldre). Materialet är uppbyggt kring olika berättelser och innehåller förutom faktatexter och diskussionsfrågor, en mängd interaktiva övningsuppgifter.

Finland

- *Secrets of Cells – virtual biotechnology (Solujen salat*, www.tat.fi/solujensalat/html/biotekniikka.html) presenterades av Tomi Alakoski från TAT Group. Detta är ett interaktivt webbmaterial utifrån biokemiska och bioteknologiska ämnen.

Danmark

- Från Danmark deltog tre projekt. Hemsidan www.etikoglivet.dk presenterades av Anne Lykkeskov från Danmarks etiska råd. Här finns faktaavsnitt om etik med exempel på etiska dilemman kring följande ämnesområden: genterapi, kloning, stamceller, chimera, cyborgs samt nanoteknologi.
- Projektet *Etiskt Forum for Unge* (www.etiskraad.dk/sw9852.asp) redogjorde Thomas Laursen, Danmarks etiska råd, för. Projektet omfattar faktamaterial, debattskrifter mm vilket sänds ut till de danska skolor som så önskar (30 000 häften i år), varefter skolklasserna diskuterar årets bioetiska ämne (olika för varje gång). Mot slutet av perioden samlas några utvalda elever från olika skolor för att i ett forum, debattera och komma fram till ett beslut i det valda ämnet. Beslutet läggs ut på Danmarks etiske råds hemsida. Etisk Forum for unge äger rum vartannat år.
- Hemsidan *Homo Artefakt* (www.homoartefakt.dk), även den presenterad av Thomas Laursen, behandlar frågor som har med ämnet "människa-maskin" att göra: "mänskliga" robotar, konstgjorda mänskliga organ osv.

Sverige

- Hemsidan www.genteknik.nu presenterades av läromedelsförfattaren Henrik Brändén. Sidan innehåller fakta om genteknik, med etiska frågeställningar. Till sidan hör en lärobok: *Genteknik, stamceller och kloning*. De etiska frågor som tas upp är bl a: Vem ska få veta hur dina gener ser ut? Ska vi kлона människor? När uppkommer människovärdet? Sidan innehåller även en kort "grundkurs" om olika etiska skolor.
- Astra Zenecas webbsida www.life.astrazeneca.se presenterades av chefsveterinär Krister Martin. Sidan behandlar djurförsök i läkemedelsindustrin. Sidan innehåller faktabanker, värderingsövningar, diskussionsunderlag, metodtips för undervisningen, länktips mm. Hit hör också en elevguide, en lärarguide samt en 11 minuter lång videofilm med titeln "Djurförsök och utveckling av läkemedel".

Norge

- *Bioteknologinemndas* hemsida (www.bion.no) presenterades av Ole Johan Borge och Norunn Torheim från nämnden. På sidan finns bl.a. tryckt material att ladda ner. Nämnden ger också ut "temaark" (14 stycken hittills) om ämnen som assisterad befruktning, genmodifierad mat, DNA-analyser mm. Dessa ark innehåller förutom fakta presenterade på ett lättbegripligt sätt, även etiska frågor.
- *Snøboll film* producerar informations- och undervisningsfilmer om bl a bioetiska ämnen. Producenten Pål Karlsen berättade om projektet. Filmerna är 10-13 minuter långa, utgår från skolans läroplan samt handlar om tydligt avgränsade ämnen.; tänkt åldersgrupp är 15 år och äldre. Filmerna presenteras på www.bioteknologiskolen.no och liknande projekt kan studeras på www.kraftskolen.no.

- Det interaktiva materialet *Viten.no* (www.viten.no) vilket riktar sig till olika stadier, från förskola till lärarutbildningar, presenterades av Wenche Erlien, Norwegian Centre for Science Education. Materialet är indelat i olika "program" vilka motsvarar ungefär fyra lektioner och avslutas med någon form av "aktivitet", t ex att skriva en artikel. Materialet har även börjat översättas till danska och svenska.

Efter dessa presentationer hölls två paneldebatter. Den första panelen bestod av en inbjuden lärare från varje nordiskt land (Jacob Hørlyck Kruse från Danmark, Tuija Tukala från Finland, Sjöfn Guðmundsdóttir från Island, Dag Boman från Norge och Monica Svensson från Sverige) som hade ombetts ge sina synpunkter på vilken typ av material som vore önskvärt och användbart i undervisningen. Följande önskemål framkom:

- Stor variation och hög grad av valfrihet
- Anpassat till olika typer av elever (ålder, kön, bakgrund osv)
- Noggrann uppdatering av webbaserat material
- Elevaktivt material snarare än "läraraktivt"
- Stor vikt vid träning i argumentation och debatteknik
- Det etiska/filosofiska innehållet lika viktigt som det vetenskapliga
- Läroplansanpassat
- Tillgängligt för en låg kostnad

I det andra panelsamtalet deltog representanter för respektive lands skoladministration (Ulla Sverrild från danska Undervisningsministeriet, Pekka Elo, The Finnish Board of Education, Aldís Yngvadóttir, isländska National Centre for Educational Material, Wenche Erlien från Norwegian Centre for Science Education samt Per Kornhall, Swedish Centre for School Biology and Biotechnology).

Många av de synpunkter som framkommit i lärarsamtalet kom till uttryck även här. Bl.a. poängterades vikten av att skapa material som aktiverar eleven. En webbsida som uppdateras kontinuerligt samt ett kompletterande tryckt material föreföll som det bästa alternativet. Önskemål framfördes att det vore värdefullt om kommittén kunde ge en officiell rekommendation angående vikten av att behandla bioetiska frågor i skolan.

Vid kommitténs styrelsemöte följande dag beslutades att tillsätta en arbetsgrupp som ska arbeta vidare med frågan. Gruppen kommer att bestå av en representant från varje land, och dess uppgift blir att välja ut vilken typ av material som skulle kunna översättas och göras tillgängligt på vart och ett av de nordiska språken, gärna också föreslå material, samt att föreslå bioetiska ämnen lämpliga för diskussion.

Konferenceprogram:

Kimæreforskning - etik og reguleringsbehov

Landstingssalen, Christiansborg onsdag den 5. november 2008

Mødeleder: professor, dr.phil. Peter Sandøe, formand for arbejdsgruppen om kimæreforskning

9.00 Velkommen: Formand for Udvalget vedr. Det Etske Råd Lene Hansen

1. del: Forskningen

9.10 Hvilken forskning foregår?

Ved professor dr.med. Thomas G. Jensen, formand for arbejdsgruppen om kimæreforskning

9.40 Eksempler på frembringelse af hybrider ved omprogrammering af menneskeceller i dyreæg

Ved biolog ph.d. Peter Kragh, Institut for Genetik og Bioteknologi, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus Universitet

10.10 Eksempler på frembringelse af dyr med humaniserede hjerner

Ved professor dr. med. Jens Zimmer Rasmussen, Institut for Medicinsk Biologi, Syddansk Universitet

2. del: Etikken

11.10 Hvad er det etiske problem ved dyre-menneske-blandingsvæsener? Kan biologisk forskning udgøre en trussel mod det særligt menneskelige?

Ved lektor i filosofi Klemens Kappel, medlem af arbejdsgruppen om kimæreforskning

11.40 Etske problemer ved kimæreforskning

Ved Klavs Birkholm, medlem af arbejdsgruppen om kimæreforskning

12.10 Rådernes anbefalinger: Hvilke typer kimæreforskning kan være etisk problematiske og bør undgås?

Ved overlæge Ole Hartling, tidligere formand for Det Etske Råd og medlem af arbejdsgruppen om kimæreforskning

3. del: Regulering

13.30 Strategier for regulering af kimæreforskning - nogle eksempler.

Ved professor dr.jur. Elisabeth Rynning, Juridiske Fakulteten, Uppsala Universitet

13.50 Udfordringer til dansk lovgivning som følge af kimæreforskningen.

Ved professor dr.jur. Mette Hartlev, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet

4. del: Debat

14.50 Paneldebat om udfordringen fra kimæreforskningen

Spørgepanel bestående af politikere

Ekspertpanel bestående af oplægsholderne

- 15.50 Opsamling på debatten ved Peter Sandøe, Formand for det Dyreetiske Råd
- 16.00 Afslutning ved Peder Agger, formand for Det Ethiske Råd

Evening programme

Ethical and legal challenges raised by chimera research

Venue: Christiansborg, Landstings salen

Chairman: Peter Sandøe, professor of bioethics, University of Copenhagen, chairman of the Danish Ethical Council for Animal

- 18.30 Introduction to the evening programme
Thomas G. Jensen, professor, Institute of Human Genetics, University of Aarhus. Member of the Danish Council of Ethics and The Nordic Committee on Bioethics
- 18.45 The perception of beasts and embryos - calculating humanness in the UK Transspecies Embryo Debate
Nik Brown, Senior Lecturer, Department of Sociology, University of York, UK
- 19.45 European ethical aspects of chimeras and hybrids.
Göran Hermerén, professor of medical ethics, University of Lund, president of the European Group on Ethics
- 20.15 Open Debate: Ethical and legal challenges raised by chimera research (expert panel consisting of speakers from day as well as evening sessions)
Chairman: Vilhjálmur Árnason, professor at the Dep of Philosophy and Centre for Bioethics, University of Iceland and member of the Nordic Committee on Bioethics
- 21.15 Concluding remarks
- 21.30 Niels Lynøe, professor at Centrum för bioetik, Karolinska institutet and chairman of the Nordic Committee on Bioethics